

Etatsraad Niels Andersen.

Ved J. C. Jacobsen, Øsløs.

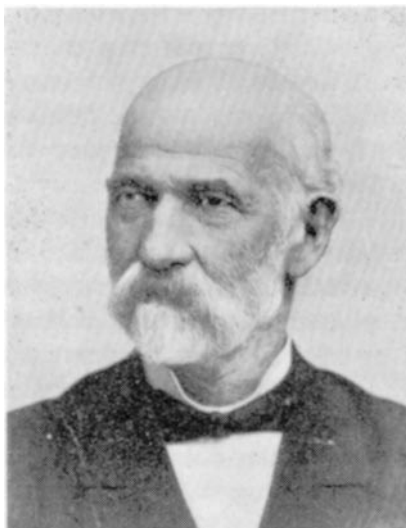
PAA en Rejse i Sydthy i Begyndelsen af Aarhundredet var jeg inde i den højtliggende Ydby Plantage, hvorfra der er en storslaaet Udsigt til alle Sider. Paa en aaben Plads i Plantagen standsede jeg ved en Mindesten og læste herpaa, at Etatsraad N. Andersen havde skænket denne Plantage til sit Fødesogn Ydby. Det var første Gang, jeg lagde Mærke til den Mands Navn. - Af en stedkendt Mand fik jeg nu at vide, at Etatsraadens Liv næsten havde formet sig som et Eventyr, og det et skønt Eventyr. Det viser os et Menneske, der ved at vise Trofasthed mod de rige Evner, der var betroet ham, naaede saa langt og højt i Livet, som det kun er de allerfærreste forundt. Jeg finder derfor, han bør have en lille Omtale i Thisted Amts Aarbog.

Niels Andersen blev født d. 11. Septbr. 1835 i Ydby Sogn i Thy som Søn af Gaardejer Anders Nielsen og Hustru Ane Margrethe Didriksdatter. Han døbttes i Ydby Kirke d. 13. Septbr. 1835. Faddere var: Husmand Jens Kaas' Hustru af Flarup Hede, Gaardmand Christen Boddums Hustru af Ydby, Gaardmand Didrik Nielsen, Husmand Niels Christian Pedersen og Husmand Niels Lausten, sammesteds. Forældrene var om ikke fattige saa dog Smaakaarsfolk, idet Gaarden var lille og Jorderne magre. For at skaffe Udkommet til den ret anselige Familie, - der var seks Børn i Hjemmet, af hvilke Niels var den yngste, maatte Faderen skaffe sig ekstra Fortjeneste, der særlig skaffedes ved Gruskørsel paa Egnens Landeveje. Saa snart Kræfterne tillod det, maatte Børnene tage kraftigt fat paa Arbejdet saavel i som udenfor Hjemmet, Anders Nielsen var en Mand, der hverken sparede sig selv eller andre.

Iøvrigt kender man ikke stort til Niels Andersens Barndom; der blev selvsagt ikke lagt mere Mærke til ham end til andre Bønderbørn. Vi ved dog, at han gik i Tvølm Skole, der ligger nær ved Barndomshjemmet, af hvilke en Længe fra den Tid er bevaret; men da der først saa sent som 1882 indførtes Skoleprotokol her, foreligger intet om hans Flid og Dygtighed i Skolens Arkiv. Kirkebogen giver imidlertid nogen Oplysning; af denne ser man, at Niels Andersen blev konfirmeret i Ydby Kirke d. 7. April 1850 og er betegnet som Holdets flinkeste Dreng, idet han er den eneste, der har følgende Vedtegning: Har udmærket Kristendoms kundskab og er meget sædelig. - En Pige havde dog samme gode Karakter. - Naar han kun stod som Nr. 2 paa Kirkegulvet, maa det skyldes andre ukendte Aarsager.

Efter sin Konfirmation blev Niels Andersen nogle Aar i Hjemmet for at hjælpe Faderen med Gruskørsel. Arbejdet interesserede ham, og han havde et sundt Blik for og en klar Forstaaelse af den rent praktiske

Side af dets Udførelse, ligesom han ogsaa fra første Færd lagde stor Energi og stort Vovemod for Dagen; han var da ogsaa kun en halvvoksen Gut, da han afsluttede sin første selvstændige Akkord paa et Stykke Vejarbejde. Han følte dog ofte, at han manglede Kundskaber om de praktiske Ting; det maatte lette Arbejdet og dermed give øget Fortjeneste, hvis man forstod at gøre sikre Beregninger og lave Overslag, der kunde holde. Han søgte derfor at skaffe sig den Oplysning, han savnede, ved i sin Fritid at studere den Faglitteratur, der kunde være ham til Nytte i hans daglige Arbejde; ja, der fortælles, at han ofte sad og læste paa Gruslæsset. - De gamle stive Vognmandsheste kunde nok for kortere Vej længder passe Donten selv; der var jo ret ringe Trafik ad Landevejene i hine Tider. Faderen syntes ikke altid om denne Studeren i Arbejdstiden; formodentlig antog han, at Sønnen nu og da læste Romaner. ”Den Knægt

Etatsraad Niels Andersen

ska altid leg og løs o æ Læs”, kunde han i gnaven Tone udbryde.

Men Niels Andersens Læsen var ingenlunde omsonst; meget af det, som andre unge Mennesker under kyndige Læreres Vejledning sled sig til paa en lærd Undervisningsanstalt, tilegnede den unge Bondekarl sig ved egen Hjælp paa Gruslæssene paa Thylands Landeveje. Ja, han var i Ordets fuldeste Forstand en ”selfmade Mand”. - Man kan forstaa, at han altid følte sig nøje knyttet til sin smukke Barndomsegn ved Limfjorden; herfra havde han ikke alene gode Barndomsminder, men tillige Minder om en sund og lykkelig Ungdomstid, fuld af Arbejde, men sikkert ogsaa fuld af stolte Fremtidsdrømme, der skulde opfyldes i højere Grad, end han vel selv havde ventet. Her blev Grunden lagt til en Livsgerning, der

skulde yde saa betydelig en Indsats i dansk Samfundsliv.

1854, 19 Aar gl., gik han paa Session, og stor og kraftig, som han var, blev han udskreven til Dragon. - Rytteriet bestod den Gang af langt sværere Karle, end nu er Tilfældet. - Han maatte nu tilbringe over 2 Aar i Randers, hvor han gennemgik Underkorporalskolen og fik Lejlighed til at deltage i et Skrivekursus, der fik ikke ringe Betydning for ham. - Efter Soldatertiden vendte han tilbage til Ydby, hvor han fik en Parcel fra Fødegaarden og atter genoptog Entreprenørvirksomheden, der tog et større og større Omfang, saa hans Navn snart blev kendt i videre Kredse.

Det var hidtil væsentlig kun Vejarbejder, Niels Andersen havde givet sig af med, men 1862 kun 27 Aar gl. vovede han at træde frem som Jernbaneentreprenør, idet han dette Aar fik Anlægget af Hillerød-Fredensborgbanen i Entreprise.

Med Overdragelsen af det nævnte Jernbaneanlæg til den unge, endnu lidt kendte jyske Entreprenør foregik der intet mindre end en Strømkæntring med Hensyn til Udførelsen af store offentlige Arbejder her i Landet. Hidtil havde det fortrinsvis været saaledes, at udenlandske Firmaer havde haft disse i Entreprise; nu gled de efterhaanden over paa danske Hænder. Hillerød-Fredensborgbaneanlægget udførtes tilfredsstillende, og hermed begyndte den storslaaede Entreprenørvirksomhed, der gjorde Niels Andersens Navn kendt langt ud over Landets Grænser.

Men saa kom Ulykken over Landet. I Efteraaret 1863 blev Hæren mobiliseret, og Niels Andersen blev kaldt til sin Afdeling for at deltage i Krigen det følgende Aar. Den ulykkelige Krig prægede sig stærkt i hans Sind, og de Begivenheder, han blev Vidne til, som de Oplevelser, han havde, blev bestemmende for hans Stilling til de militære Spørgsmaal, han senere som Rigsdagsmand kom til at arbejde med.

Efter Krigen tog han atter fat paa den afbrudte Entreprenørvirksomhed. 1869-70 ledede han saaledes Anlægget af den sydsjællandske Jernbane til Køge, og 1873-74 havde han i Entreprise det svenske Jernbaneanlæg Helsingborg-Hessleholm med Sidebane Bjuf-Billesholm. Sidstnævnte Arbejde gav Anledning til, at hans Navn kom paa manges Læber; han gjorde nemlig Arbejdet færdigt længe før den fastsatte Tid, hvilket ikke plejer at være Tilfældet med den Slags Arbejder. Naturligvis blev Banen afleveret, da den var færdig, men kun mod et ekstra Honorar. 1876-78 anlagde han Aarhus-Ryomgaardbanen, 1879 Gribskovbanen og 1882-84 Randers-Hadsundbanen; indenfor sidstnævnte Tidsrum anlagde han tillige Strandvejens Dampsporvej ved København. Endvidere skal nævnes, at han 1879-81 anlagde Helsingør Havn og 1886 Gedser Havn.

Den lange Række betydelige Arbejder vidner om Andersens store Arbejdsevne og Energi, og det lyder næsten eventyrligt, naar et anset Blad skriver om ham:

„ . . . og han klarede trods sin mangelfulde theoretiske Uddannelse selv de største tekniske Vanskeligheder”. Naturligvis gav den omfattende Virksomhed store Penge, og Entreprenøren blev efterhaanden en meget velstaaende Mand. Om et enkelt Arbejde ved vi dog, at det gav, om ikke Tab, saa dog heller ingen Fortjeneste, det var Anlægget af Helsingør Havn. Da nævnte Havn var omtrent fuldført, brød nemlig en voldsom Storm løs, og Havet rev Dæmningen ned og brød ind og anrettede meget betydelig Skade. ” Havde et lignende Uheld indtruffet een Gang til med denne Havn, havde jeg været en ruineret Mand”, sagde Andersen senere til et Medlem af Familien. 1877 købte han den smukke Lystejendom Søholm ved Lundesøen i Gentofte, hvor han tog Bolig og levede et lykkeligt Familieliv til sin Død.

Som alt nævnt deltog Andersen i Krigen 1864 og modtog under den blivende Indtryk. Han havde været Vidne til, at danske Soldater havde staaet næsten værgeløse overfor Fjenden under den langvarige Beskydning af Dybbølskanterne, og da derfor Kravet om en stærk Befæstning af København rejstes af store Dele af Befolkningen, fandt det en varm Tilhænger i ham. 1884 stiftedes ”Den frivillige Selvbeskatning til Forsvarets Fremme”, der indsamlede Ca. 1½ Mill. Kroner; til denne Forening, i hvis Bestyrelse han fik Sæde, skænkede han store Gaver, ligesom han ogsaa arbejdede ihærdigt for at faa overdraget Arealer i Københavns Omegn til Fæstningsanlægene uden den ofte kostbare Expropriation, og da 1886 Foreningen paabegyndte det første af Fæstningens Forter Garderhøjfortet, blev han Forretningsleder i dette Foretagende.

1887 gik han i Kompagni med Ingeniør N. C. Monberg, og i Forening udførte de store Ingeniørarbejder i saavel Ind- som Udland. Det var dog i Virkeligheden Monberg, der fra nu af var den egentlige Leder; Andersen lagde kun Navn til, det praktiske Arbejde gav han sig ikke mere af med - 1899 trak han sig helt ud af Firmaet. At Ingeniør Monberg satte særdeles stor Pris paa sin gamle Kompagnon, kan ses af følgende Linier, der er et Uddrag af en Nekrolog, han skrev i Anledning af dennes Død: ”Ved Etatsraad Andersens Død har vort Samfund mistet et af sine fremragende Medlemmer; hans begavede Aand, hans faste Vilje og hans stærke mandige Personlighed vil savnes i de Kredse, hvor han færdedes og satte Spor; mere vil han dog savnes af dem, som stod ham nær, og som havde vundet hans Tillid og Fortrolighed; thi det var egentlig kun et Faatal af Mennesker, som fuldtud lærte denne Mands trofaste varme Hjertelag at kende, overfor fremmede kunde Niels Andersen synes utilgængelig og indesluttet”.

Ved Ingeniør Monbergs Overtagelse af Ledelsen indenfor Entreprenørfirmaet, var et Hovedafsnit af Andersens Livsgjerning i det væsentligste tilendebragt,

og et nyt, hans politiske Virksomhed, lagde større og større Beslag paa hans Arbejdskraft.

Mange har sagt, at det var Forsvarssagen, der kaldte Niels Andersen frem paa den politiske Arena; maaske forholder det sig saaledes, i hvert Fald var den Sag meget aktuel, da han i 1884 stillede sig som Højres Kandidat i Nykøbing paa Mors; han blev imidlertid ikke valgt, derimod valgtes han ved et Suppleringsvalg d. 28. September 1886 i Vestervigkredsen, hvor han genvalgtes, til han 1903 ombyttede denne Kreds med Thistedkredsen, som han repræsenterede, til han som 74-aarig Mand trak sig tilbage fra aktiv Deltagelse i det politiske Liv. Andersens Fødesogn Ydby ligger i Vestervigkredsen (den nuværende Hurup-kreds); han var altsaa i 17 Aar Talsmand for sine Bysbørn paa Tinge.

Paa Rigsdagen kom Niels Andersen til at spille en betydelig Rolle, han var jo ved sin Indtræden i dansk Politik en moden Mand, og han tilførte Tinget en betydelig Sagkundskab. Af Anskuelse var han Højremand, og Partiet satte særdeles stor Pris paa ham og lagde i høj Grad Beslag paa hans solide Arbejdskraft; han var saaledes i en Aarrække dets Formand; men Partislave blev han aldrig. Under en Sags Behandling talte han altid ud fra sin personlige Overbevisning og kunde ikke gaa paa Akkord med, hvad han ansaa for Uret. Denne udprægede Selvstændighedstrang kunde til Tider føre ham i Uoverensstemmelse med Flertallet indenfor hans eget Parti; det skete saaledes 1891-92, da han gik imod sin egen Indenrigsminister Ingerslev under Behandlingen af Lovforslaget om Statsbanedriftens Ordning. Hans Stilling til det nævnte Forslag førte til det ikke helt almindelige Skridt, at Modpartiet Venstre bevægede ham til at blive dets Ordfører i netop denne Sag, og ved hans Hjælp blev Loven gennemført. Han deltog i det hele helst i Debatterne om Jernbane- og Havnesager og hvad derind under hørte, og naar han talte om disse "Væsener", var han altid sikker paa en stor Tilhørerskare i Tinget; man vidste nemlig, at nu talte en Mand, der vidste Besked med, hvad det drejede sig om, og man vidste ogsaa, at det først og fremmest var Sagen, der skulde belyses, og ikke egne Partiinteresser, der skulde plejes. Vist alle Tingets Medlemmer vilde slutte sig til følgende Udtalelser af hans Eftermand i Formandspladsen Professor Ellinger: "Faa blev hørt med større Opmærksomhed i Tinget end gamle Niels Andersen; det var ikke fordi, han var egentlig veltalende, og hans Tale kunde ogsaa være noget bred, men der var altid Kærne i det, han sagde, og alle var klar over, at man stod her overfor en Dygtighed og en Hædersmand, rundet af den danske Jord og præget af Livets Arbejdsskole".

Som antydet var han aldeles ikke nogen flydende Taler men han var en veltalende Mand i den Forstand,

at hans Ord var velovervejede og velvalgte og belyste klart hans Tanker; dertil kom, at han paa Talerstolen var præget af en velgørende Ro; alt i alt indgød hans stoute Personlighed uvilkaarlig Tillid. Vælgere fra Thisted- og Vestervigkredsene vil sikkert gennem disse Linier kende gamle Etatsraad Niels Andersen.

Folk af hans Støbning kan faa skræppe Modstandere, og det havde han ogsaa; men de faar ikke mange Uvenner; alle, der kendte ham og kom i Berøring med ham, maatte nemlig erkende, at han var en Mand uden Svig; hans Ord stod fuldtud til troende, og han havde derfor mange Venner. Det er værd i denne Forbindelse at høre, hvad en værdig Modstander af ham, forhenværende Statsminister Neergaard siger om ham paa given Foranledning: "Jeg har jo i mange Aar siddet sammen med ham i Folketinget. Og jeg mindes fra Halvfemserne Niels Andersen som en Mand, der i Jernbanesager og i det hele i tekniske Sager talte med større Vægt end nogen anden i Tinget. At det var saaledes, erkendtes fra alle Sider, og det gav sig Udslag i, at han endogsaa en Gang valgtes til Ordfører i en Jernbanesag, skønt det var paa en Tid, da de politiske Modsætninger var saa skarpe, at det var usædvanligt at vælge en Mand af et andet Parti til Ordfører. Ogsaa da han stod som Højregruppens Formand og Ordfører i en Række vigtige Sager, satte vi i Venstre overordentlig Pris paa ham. Vi erkendte ham som en Mand, der talte ud af sin Overbevisning uden Partifanatisme og som altid gerne vilde loyal Forhandling med andre Partier. Han virkede uvilkaarlig ved sin Personligheds Indhold af positiv Kunnen og Villen, og Modstanderne maatte altid, selv om de var uenige med ham, anerkende hans Motivers Renhed".

Foruden for de rent tekniske Sager interesserede Andersen sig ogsaa i særlig Grad for de sociale Spørgsmaal, især Beskatnings- og Ulykkesforsikringssspørgsmaal, ligesom han ogsaa tog livlig Del i Debatterne om Fiskerierhvervet. Vestervigkredsen grænsede jo baade til Limfjorden og Vesterhavet, saa ikke faa af dens Vælgere var Fiskere, og af disse var sikkert igen største Parten Etatsraadens Tilhængere, da Fiskerbefolkningen i disse Egne var ret konservativ; det var da næsten en Selvfølge, at han maatte være lydhør over for de Røster, der lød fra den Kant. Forøvrigt havde Fiskerne nogen Grund til at føle sig brøstholdne, der fandtes nemlig den Gang kun een eneste Havn paa Jyllands Vestkyst - Esbjerg. Men Forsvarssagen stod vel nok hans Hjerter nærmest af alle de Sager, der behandledes paa Rigsdagen, og det var ham ubetinget en stor Glæde og Tilfredsstillelse, at han oplevede Militærforliget af 1909, der sikrede Københavns Befæstning, som han havde afset saa meget af sin Tid og Arbejdskraft, en Aarrække frem i Tiden.

1909 nægtede han at lade sig opstille i Thistedkredsen; han var nu en gammel Mand, og hans Helbred var ikke længere godt.

Lige op mod Aarhundredskiftet udkæmpedes en Lønkamp, der tog en ret voldsom Karakter, mellem de to store Organisationer her i Landet, Arbejdernes Fagforbund og Arbejdsgiverforeningen. Det var den første Styrkeprøve mellem de to ”Stormagter”; det skulde ikke blive den sidste. Arbejdernes Sammenslutning var en Del Aar gammel. Dens Opgave var i første Række at forbedre Arbejdernes økonomiske Kaar, der i ældre Dage var uhyre slette, og den havde op mod Aarhundredskiftet naaet meget langt og udført et godt Arbejde, saa Arbejderklassen nu var hævet op i et langt højere Niveau, end det tidligere havde staaet paa. Men den havde ogsaa haft den Fordel at udgøre en i nogen Maade enig Kampfront og kunde altsaa optræde med Styrke; medens Modstanderne, Arbejdsgiverne, stod uden Organisation, altsaa splittede og som Følge deraf svage. Saa stiftedes 1896 Arbejdsgiverforeningen. Men vilde den faa nogen Betydning? Kunde denne Sammenslutning blive en fast Enhed, da en Mængde forskellige Interesser og Viljer skulde bøjes ind i en Forenings ofte snævre Rammer? Der var jo stor Forskel paa de store og de smaa Mestres Vilkaar og Forhold. Skulde Foretagendet i det hele lykkes og have en Fremtid for sig, maatte der fremfor alt en kyndig og fast Ledelse til, og man fandt den rette Leder: Fra alle Sider pegede man nu paa Folketingsmand Niels Andersen som den, der havde Betingelser for at løse den vanskelige Opgave; om ham vidste man, at han havde rig Livserfaring og meget stor Menneskekundskab; desuden nød han stor Tillid og havde den fornødne Autoritet, og endelig vidste man, at han altid selv under de vanskeligste Forhold kunde bevare sin Ro og Koldblodighed, han havde Nerver af Staal. Andersen blev saa Arbejdsgiverforeningens første Formand, og en bedre kunde næppe faas; han kendte Arbejdsgivernes Kaar, da han selv gennem en Menneskealder havde haft en Mængde Arbejdere i sit Brød, men han kendte ogsaa fuldt ud Arbejdsmandens Kaar, og han vidste af Selverfaring, at de langt fra altid var blide. - Under hans Førerskab voksede den ny Forening sig stor og stærk; det skete vel ikke uden indre Brydninger; men efterhaanden gik det op for alle, at man ikke alene havde en myndig og bestemt Formand, der med fast Haand styrede Foreningens Anliggender og ledede dens Møder og Forsamlinger, men tillige en forstaaende og uegennyttig Ven, der vilde Ret og Skel til begge Sider, og de modstridende Anskuelser bøjede sig efterhaanden mod hverandre. At Arbejdsgiverforeningen hurtig blev en stærk Organisation viste sig under den store Lockout 1899; da bestod den sin Prøve. - At dømme i Striden mellem de to nævnte Organisationer er slet ikke Hensigten her; det er kun Kendsgerningerne, der maa have Lov

til at udfolde sig, og Fremstillingen skal kun være ren objektiv.

I Kampen for en Sag kunde den gamle Etatsraad (1898 blev han udnævnt til Etatsraad) ofte synes stejl og stridbar, og det skal indrømmes, at han ikke gav op, fordi han mødte Modstand. - Han havde gennem sit lange Liv mødt mange Hindringer og Vanskeligheder; men med Jydens Sejghed havde han overvundet adskilligt. - Han optog dog aldrig Kampen for Kampens Skyld, men for Sagens, og dette var ogsaa Tilfældet under den store Lønkamp; det var nemlig langt fra saaledes, at han ønskede Arbejdernes underkuede, men han fandt det bedst for Arbejdets Sundheds Skyld, at Arbejdsgivernes- og Arbejdernes Organisationer var ligeberettigede Samfundsinstitutioner, der, naar Stridigheder af en eller anden Art opstod, paa lige Fod kunde forhandle sig til Rette. Kun naar alle andre Veje var lukkede, mente han, det var forsvarligt at optage Kampen. Han havde som antydning stor Forhandlingsevne og ønskede gerne Forlig; men han ønskede ikke Forlig, der i den Grad var utilfredsstillende for den ene eller begge Parter, at det bar Spiren i sig til en ny Strid. Under Forhandlingerne kunde hans Ord falde med stor Vægt, undertiden antage truende Form; saaledes udtalte han engang til Modstandere, som han fandt umulige at forhandle med: ”De Herrer Arbejdsmænd trænger nok til en længere Ferie”. Men han brugte aldrig personlige Bemærkninger eller Hentydninger; altid brugte han blanke Vaaben, derfor kunde han af Modstandere samtidig være frygtet og agtet.

Ved sin store Dygtighed som Organisator og Fører blev Etatsraad Andersen Banebryder for Arbejdsgiverforeningen, der fra 1899 blev noget omstridt og fik Navnet ”Danmarks Arbejdsgiver- og Mesterforening”. Han var nu deres Formand til 1907, hvilket Aar han trak sig tilbage, da han følte, Kræfterne ikke vilde slaa til. Naturligvis var han i særlig Grad agtet og afholdt indenfor Foreningen, hvilket gav sig Udslag deri, at den 1905 lod hans Portræt male af Kunstmaleren Otto Bache og 1908 udnævnte ham til Æresmedlem.

Gentofte Kommune, hvori Søholm ligger, lagde selvsagt ogsaa Beslag paa Etatsraadens Arbejdskraft. Fra 1889 til 1900 var han saaledes Sogneraadets formand og styrede med Dygtighed og næsten uden anden Hjælp end Sekretæren Lærer Skjoldager, Jægerspris, den stærkt voksende Forstadskommune. Fra 1889 til 1910 var han Medlem af Københavns Amdsraad. Af andre Tillidshverv kan nævnes, at han var Landvæsenskommissær, Medlem af Overskatteraadet samt i Bankraadet for Laane- og Diskontobanken. Man vil forstaa, at det var et mægtigt Arbejde, den Mand udførte; men han følte det ingenlunde som en Byrde eller Plage, tværtimod, han elskede Arbejdet, hvilket fremgaar af følgende Udtalelse af ham til en Ven, der opfordrede ham til at spare sig: ”Jeg ofrer mig gerne, og jeg skal sige Dem

hvorfor. Vorherre har formet mit Liv saadan, som jeg aldrig havde drømt om det. Derfor synes jeg, det er min Pligt at gøre mine Medmennesker de Tjenester, mine Evner tillader”.

Af det offentlige blev han selvfølgelig paaskønnet for den store Indsats, han havde gjort i Samfundets Liv. 1880 blev han dekoreret med Ridderkorset, 1888 med Dannebrogsmændenes Hæderstegn og 1905 med Kommandørkorset af 2. Grad; desuden blev han som før nævnt 1898 udnævnt til Etatsraad.

Niels Andersen hørte jo ikke til de Mennesker, der bærer Hjertet paa Læberne; hans Væsen var overfor fremmede noget tilknappet, og kun de, der lærte ham nøje at kende, erfarede, at bag det barske, myndige Ydre bankede et varmt Hjerte for de svage og nødlidende i Samfundet. Men mere end Ord taler herom Kendsgerningerne i Form af de rige Gaver, han skænkede Offentligheden. Under et af de første Jernbaneanlæg, han havde i Entreprice, kom ved et Uheld en Del Arbejdere til Skade. Der var den Gang ikke noget, der hed Ulykkesforsikring, og Andersen gjorde da ved den Lejlighed sig selv det Løfte, at han efter Evne Vilde arbejde paa at faa en saadan Forsikring lovfæstet, samt - at hvis han nogen Sinde fik Midler dertil - vilde han stifte et Legat for tilskadekomne Arbejdere, og han glemte ikke sit Løfte. 1880 stiftede han ”Legat til Fordel for Arbejdere, der er kommet til Skade under deres Erhverv, og deres Enker”, dets Størrelse er 100,000 Kroner, og 1895 ”Legat til Fordel for vanføre og lemlæstede fra Jylland”, Størrelse 50,000 Kroner, samt 1911 ”Etatsraad N. Andersen og Hustrus fire Friboligers Legat for Frimurere”.

Til Fødesognet Ydby skænkede han den ca. 10 Tdr. Land store Ydby Plantage, der ligger paa et Højdedrag med vid Udsigt og frembyder flere interessante Partier. Paa Plantagens Festplads rejstes 1903 en Mindesten over Sognets store Søn med en Portrætmedaillon af Etatsraaden.

Mindesmærket for Etatsraad N. Andersen i Ydby Plantage

Det er selvfølgelig, at den Mand, der skænkede saa meget til fremmede, ikke glemte sine nærmeste. Naar han var til Vælgermøder paa sin Hjemegn, uddelte han med gavmild Haand til Slægtninge, der sad i smaa Kaar, og til Højtiderne, særlig til Julen, ankom rige Gaver fra Søholm. ”I skal ikke mangle noget”, sagde han ofte, ”lad mig vide, om I mangler noget, thi jeg har jo nok”. Han gav dog helst i Stilhed, vilde nødig saare nogen med sine Gaver; herom skal nævnes et smukt Træk. En Gang var han hjemme i Thy for at se til en Søster, der var kommet paa Sygehuset med et brækket Ben. Ved Afrejsen ”glemte” han en lille Pakke, der ved nærmere Eftersyn viste sig at indeholde 20 Tikronestykker. Intet Under, at Slægtninge i Thy med Stolthed og Glæde mindes den berømte Onkel fra Søholm.

Til Etatsraadens Landsted Søholm hørte et lille Landbrug. Selv gav han sig dog ikke af med Driften; den var betroet til Brodersønnen Niels Kjærgaard, en stout Jyde, der i mangt og meget lignede Onkelen og ofte optraadte, som var han den virkelige Ejer, og hændte det, at der opstod Meningsforskel mellem de to angaaende Ejendommens Pasning og Vedligeholdelse, fik Niels i Reglen det sidste Ord. Gaardens Hovedbygning ligger meget smukt ved Søen omgivet af Have og Park. Etatsraaden elskede denne Plet, hvor han i mange Aar levede et lykkeligt Familieliv, og hvor han fik Lov at lukke sine øjne i Døden. Sin Kærlighed til Stedet gav han engang Udtryk i nogle Ord til et Par Venner, der besøgte ham et af de sidste Aar, han levede. Vi lader den ene af Vennerne selv tale: ”En Dag, vi besøgte ham og spiste til Middag hos ham, fulgte han os paa Vej til Toget. Paa hans Opfordring satte vi os paa en Bænk med god Udsigt over Søholm. Han sagde da omtrent saaledes: ”Medens min Hustru og jeg var forlovede for mange Aar siden, og fattige, sad vi en Dag her og drømte om at eje Søholm; det var Fantasiidømme, men det blev til Virkelighed”. Og Taarerne randt ned ad den gamle Mands furede Kinder”.

Hans sidste Leveaar var tunge, da han blev meget hjemsogt af Sygdom, og i længere Tid kunde han ikke færdes ude; men hans Venner, der jævnlig besøgte ham, fandt ham aldrig klagende, han led i Stilhed. Han var dog aandsfrisk til det sidste og kunde altid blive stærkt oplivet, naar Talen kom til at dreje sig om Samfundsspørgsmaalene, der havde hans varme Interesse.

Det var Blærelidelse og Hjerteforkalkning, Etatsraad Andersen led af; en Lungebetændelse stødte til, og d. 12. September 1911 sov han stille hen. Kort før sin Død havde han solgt Søholm til Gentofte Kommune.

Vi vil slutte denne lille Skildring af Etatsraad Andersens Liv og Virke med følgende Mindeord af hans gamle Ven og Kompagnon N. C. Monberg:

” . . . Nu er Etatsraad Andersen død; hans daadrige Liv er nu afsluttet og tilbage staar Mindet om en

helstøbt og betydelig Mand, hvis Livsopfattelse var, at man skylder sit Fædreland og sine Medmennesker alt det gode, man kan udrette. For sig selv krævede han kun lidt; Luksus var ham imod, han var nøjsom og beskedent, en loyal og trofast Ven og Arbejdsfælle. Maatte hans kraftige, smukke Skikkelse staa som et lysende Minde og Eksempel for den opvoksende Slægt”.

Boddum, Gaardmand J. M. Kristensen, Ydby, og Husmand P. Kjærgaard, Ydby, bedes modtage min bedste Tak for givne Oplysninger.

(Historisk Årbog for Thisted amt 1934, side 497-511)

1866 blev Etatsraad Andersen gift med Thora Amalie Husen, Datter af Amtsvejsinspektør Husen, Svendborg; hun døde 1917. I Ægteskabet var en meget stor Børneflokk, af hvilke 9 (6 Sønner og 3 Døtre) naaede den voksne Alder. Om Børnene ved vi, at den ældste Søn døde som Oberstløjtnant og en Datter er Enke efter den berømte Polarforsker Knud Rasmussen.

Kilder: Nationaltidende 1911 - Illustreret Tidende - Bricha: Dansk biografisk Leksikon - Dahl og Engeltoft: Dansk biografisk Haandleksikon - Salmonsens Leksikon. - Pastor Christensen,